

Discriminare și romi (III)

Prin Hotărârea nr. 970/2006 privind aprobarea Planului național de acțiune în domeniul ocupării PNAO – 2006 se precizează că proporția romilor în cadrul populației din România este importantă, aceștia plasându-se pe locul doi ca minoritate, după maghiari. Recensământul din 2002 înregistrează 2,5% din populație ca fiind romi, conform propriei lor identificări etnice declarate (peste 535 persoane). În schimb, în Raportul de țară formulat în 2004 de Comisia Europeană se estimează că populația de etnie romă este cuprinsă între 1,8 și 2,5 milioane.

Populația romă se plasează la un nivel extrem de ridicat de sărăcie, în 2003 riscul de sărăcie fiind de 3 ori mai ridicat față de cel de la nivel național. O parte semnificativă a comunităților de romi cumulează o serie de neajunsuri sociale: participare scăzută la educație, lipsa calificării și a experienței pe piața muncii, o istorie de neparticipare la economia formală, număr mare de copii începând de la vârste tinere ale mamelor, lipsa locuinței sau condiții proaste de locuit, concentrarea comunităților în zone defavorizate fie din mediul urban, fie în mediul rural.

În capitolul „Politici guvernamentale, cadrul legal și instituțional” se precizează că în România, populația de etnie romă beneficiază, fără discriminare, de aceeași legislație ca și populația română sau populația din celelalte etnii.

În luna aprilie 2001, prin H.G. nr. 430/2001, s-a adoptat Strategia Guvernului pentru îmbunătățirea situației romilor, iar prin O.U.G. nr. 78/2004 s-a înființat Agenția Națională pentru Romi (ANR), având sarcini de a monitoriza acțiunile specifice ale ministerelor implicate. De asemenea a fost înființat la 1 august 2002 Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, ca urmare a adoptării O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, având misiunea de a promova și apăra drepturile stabilite prin legislația anti-discriminare.

Ca urmare a petițiilor primite, CNCD a analizat și soluționat în anul 2005 un număr de 360 de cazuri. Criteriile de discriminare cele mai întâlnite în petițiile adresate CNCD au fost: categorie socială (90), etnie (85), naționalitate (39), handicap (21), convingeri (19), vârstă (17), religie (11), HIV/SIDA (10), sex (9), orientare sexuală (9), categorie defavorizată (6). De asemenea, în cazul celor 48 de autosesizări soluționate, cele mai multe au vizat criteriile precum etnie (26), sex (15), naționalitate (8), vârstă (5), categorie socială (4). Pentru criteriul etnie au fost aplicate un număr de 22 de sancțiuni de la avertismente la amenzi (cuantum maxim de 40 de milioane ROL).

Petițiile care au ca obiect discriminarea persoanelor aparținând etniei romilor se referă la: interzicerea accesului în locurile publice, tratamentul verbal jignitor, limitarea accesului la angajare în muncă.

Conform unor cercetări finalizate în 2002 în cadrul comunității rome, aproape 12% dintre copiii în vârstă de 7 - 16 ani au întrerupt școala înainte de finalizarea învățământului obligatoriu, iar 18% sunt neșcolarizați. În total, peste 80% dintre copiii neșcolarizați sunt romi și 38,6% dintre romi sunt analfabeți funcțional.

Analfabetismul funcțional, ca fenomen în cadrul populației rome, este cauzat de faptul că această populație locuiește, de regulă, în cartiere marginase iar școlile în care învață copiii romi au condiții de învățatură inferioare. În școlile în care sunt

preponderent elevi romi rata repetenției atinge valoarea de 11,3% (aproape de trei ori mai ridicată decât în cazul întregului sistem de învățământ). Din cauza nivelului calitativ scăzut al școlii, aproape 20% din elevii romi ajunși în clasa a IV-a sunt analfabeți funcțional.

În anul școlar 2002 - 2003 elevii romi au reprezentat 4,23% din numărul total de elevi înscriși la nivel național. Participarea la educație a atins la nivelul liceului un procent de 1,04% din populația școlară de aceeași vârstă.

Pe lângă cauzele materiale, nivelul de educație al generațiilor anterioare contribuie și el la gradul scăzut de participare școlară al generațiilor actuale de copii romi. De asemenea, lipsa educației preșcolare și deficiențele de cunoaștere a limbii române de către mulți copii romi le afectează performanțele școlare.

Toate aceste aspecte au drept rezultat incapacitatea multor copii romi de a se integra în mediul educațional, fapt ce conduce la o frecvență scăzută la școală, diminuarea motivației pentru actul învățării și apariția abandonului școlar.

Se constată creșterea gradului de cuprindere a elevilor romi în învățământ, în anul școlar 2004 - 2005 față de anii anteriori și datorită unor măsuri precum plata alocației pentru copiii de vârstă școlară prin intermediul instituțiilor de învățământ sau programe de tipul "Acces la educație pentru grupuri dezavantajate", "Cornul și laptele" sau, pentru adulți, "A doua șansă".

În 2004 - 2005, cea mai ridicată rată de cuprindere școlară a populației romi se înregistrează în județul Iași (28.76%), urmat de Bacău (14.86%) și Botoșani (14.42%); cea mai scăzută rată de cuprindere în sistemul de educație a populației romă se înregistrează în cazul jud. Suceava (7,91%).

Politicile publice pentru romi în ceea ce privește Ocuparea, domeniu de acțiune prioritar, sunt cuprinse în documente naționale strategice, precum:

- Planul General de măsuri al Strategiei Guvernamentale de îmbunătățire a situației Romilor aprobat în anul 2001 și actualizat în 2006;
- Planul de activități al Deceniului de Incluziune al Romilor 2005 - 2015;
- Memorandumul de Incluziune Socială;
- Planul Național de Dezvoltare 2007 - 2013;
- Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 - 2013;
- Programul de Incluziune Socială al Băncii Mondiale.

Principalele probleme pe care le întâmpină agențiile pentru ocuparea forței de muncă cu privire la includerea în măsurile active a persoanelor de etnie romă sunt:

- Nedecларarea apartenenței la etnia romă;
- Persoanele de etnie romă se lasă greu antrenate în programele de formare profesională;
- Chiar și în rândul celor care se înscriu la programele de formare profesională, rata de abandon este mare;
- Lipsa educației inițiale (4 sau 8 clase) împiedică accesul persoanelor de etnie romă la programe de calificare.

În anul 2004, prin Programul Național de Ocupare a Forței de Muncă implementat de ANOFM, au fost încadrate în muncă 9079 persoane de etnie romă.

Programele de formare la care au fost cuprinse cele mai multe persoane de etnie romă au fost: lucrător în comerț; zidar rosar tencuitor; lucrător în creșterea animalelor; asamblor articole din textile; operator confecționar industrial îmbrăcăminte; dulgher; lucrător în cultura plantelor.

Agenția Națională pentru Romi are preocupări permanente pentru atragerea de fonduri pentru susținerea financiară a măsurilor prevăzute în Strategia națională de îmbunătățire a situației romilor, inclusiv a celor din domeniul ocupării forței de muncă.

✘ Programul PHARE 2002/000-586.01.02, "Sprijin pentru strategia națională de îmbunătățire a situației romilor", în valoare totală de 7,6 Meuro, cu două componente principale:

- consolidarea capacității instituționale a structurii de implementare a Strategiei și a altor parteneri cu care aceasta colaborează;

- investiții, în valoare de 4,8 Meuro (prin "Schema de grant-uri" au fost finanțate până în prezent un număr de 65 proiecte pe domenii grupate astfel: sănătate, locuire, mică infrastructură și activități aducătoare de venit, pregătire profesională).

✘ Programul PHARE Multianual 2004 - 2006 - Sectorul minorității prevede două priorități: "Consolidarea capacității instituționale și construirea de parteneriate în vederea îmbunătățirii condițiilor de viață ale romilor și a imaginii acestora." și "Îmbunătățirea accesului la educație al comunităților dezavantajate".

✘ Ministerul Educației și Cercetării derulează în cadrul Programului PHARE 2003 005 551 01 02- Programul "Accesul la educație al grupurilor dezavantajate", cu valoare de 11,330 mil. euro, în scopul prevenirii și combaterii excluziunii sociale și crearea unui mecanism pentru îmbunătățirea accesului la educație al grupurilor dezavantajate.

Dat fiind faptul că 74% din populația romă trăiește în sărăcie, are o rată a mortalității infantile de 4 ori mai mare decât rata țării și o rată de angajare formală de 13%, această minoritate este în mod deosebit expusă riscurilor.

Reprezentanții rromilor din România au decis să-și asume răspunderea pentru ilegalitățile săvârșite în străinătate de persoanele de aceasta etnie, însă consideră că au devenit, în ultimul timp, victime ale discriminărilor din mass-media. "Există trafic de persoane în care sunt implicați cetățeni de etnie roma. Trebuie să ne asumăm greșelile și să facem curățenie împreună", a afirmat, în cadrul unei dezbateri publice Nicolae Gheorghe, expert în cadrul OSCE.

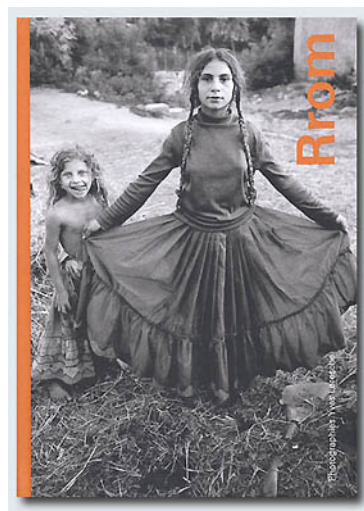
Gheorghe Raducanu, consilier pe probleme roma la Cotroceni, a susținut că nu rromii sunt autorii celor mai mari infracțiuni din Franța, însă "sar mai repede în ochii francezilor din cauza zarvei pe care o fac", "prin manifestările lor, modul de comportament, cum se îmbracă și prin culoarea pielii".

Minoritatea roma este ea însăși într-un moment de răscruce. Stilurile tradiționale se schimbă irevocabil și modelele de conducere se află în schimbare la rândul lor. Eforturile de realizare a unor coaliții între liderii romi, civici și politici, arată dorința stabilirii și întăririi unei identități roma colective și a mobilizării în jurul unor teme de interes comun pentru romi. Totuși, obstacolele în calea realizării acestora sunt formidabile.

Ironic, atenția acordată de către UE discriminării romilor a provocat intensificarea sentimentelor naționaliste, șovine și anti-Roma. În luna martie 2000, după revenirea de la o întâlnire a Consiliului de Asocieri România-UE, dl. Petre Roman, Ministrul Afacerilor Externe român, a anunțat că guvernul român are obligația "să protejeze 23 de milioane de români de cele câteva mii de țigani care nu permit țării să iasă de pe lista neagră a vizelor". În urma apariției Raportului Comisiei pentru anul 2000, care critică România pentru tratamentul minorității roma, un principal cotidian a publicat un articol sub titlul "Drumul României spre Europa este barat de către țigani și poliție".

Ministrul Educației Naționale a adoptat, la 18 septembrie 2000, o reglementare vizând crearea unui cadru pentru ameliorarea accesului la școlile profesionale, școlile secundare, la colegii, facultăți și universități pentru studenții romi. La Universitatea București, Al. I. Cuza - Iași și Babes-Bolyai - Cluj Napoca, facultățile de asistență socială vor asigura admiterea pentru studenți romi pe locuri speciale, finanțate de către guvern. Studenții romi aflați în competiție pentru ocuparea acestor locuri trebuie să fie recomandați de către o organizație civică, politică sau culturală.

Organizațiile neguvernamentale, incluzând ONG romilor, nu au nici un obstacol la înregistrare. Cu toate acestea, celor mai multe le lipsesc resurse esențiale și auto-

sustenabilitatea; competiția pentru fondurile guvernamentale și internaționale este intensă. Există circa 126 de ONG în România promovând drepturile și interesele romilor.

ONG romilor sunt active în punerea în aplicare a unei largi varietăți de proiecte având ca scop ameliorarea drepturilor civile, sociale și culturale ale romilor și au inițiat de asemenea activități vizând populația majoritară și funcționari ai statului. Unele ONG ale romilor au ales să se concentreze asupra temelor drepturilor omului, cum ar fi accesul în justiție, prevenirea conflictelor și violența împotriva romilor. Mai multe au gândit să dea ajutor juridic și asistență, deși aceste activități sunt încă într-un stadiu timpuriu de dezvoltare. Alte organizații ale romilor au în vedere teme sociale vizând întărirea comunităților de romi.

ONG romilor s-au gândit, de asemenea, să-și coordoneze pozițiile lor de interes comun. La începutul anului 1999, reprezentanții a 80 de ONG ale romilor au nominalizat un Grup de lucru al asociațiilor de romi format din 15 persoane, care să lucreze cu Oficiul Național pentru Rromi/DPMN, în numele lor, la dezvoltarea strategiei naționale pentru romi sponsorizată de către PHARE. ONG romilor au participat, de asemenea, la campania de adoptare a legii privind publicitatea și a Ordonanței nr. 137/2000 și și-au unit forțele pentru a protesta împotriva enunțurilor rasiste din presă și pentru a cere adoptarea de măsuri legislative pozitive în măsură să asigure un tratament egal pentru romi.

Atât media publică cât și cea privată a avut tendința să construiască o imagine negativă a romilor, cel puțin prin întărirea și propagarea stereotipurilor negative larg răspândite în populație. Romii sunt în mod constant descriși ca "hoți", "cerșetori", "afaceriști", "analfabeți", ca fiind "murdari" sau "o comunitate de delincvenți". Un proiect de monitorizare a imaginii minorității roma în mass-media a găsit că "cea mai frecventă categorie care se repetă se referă la "culoarea pielii"; a doua ca frecvență a fost "crima". Un alt studiu a găsit ca violența având ca țintă romii este cel mai des descrisă ca "incident minor" sau este justificată prin comportamentul romilor.

Termenul "țigan" este considerat pejorativ de către mulți romi, care preferă utilizarea cuvântului "rom" (romanes/romani pentru "bărbat") și "roma" pentru a se face referire la grupul în totalitate. Cu toate acestea, Ministerul Afacerilor Externe a lansat, în 1995, un Memorandum indicând ca termenul "țigan" ar trebui utilizat în documentele administrației publice "în scopul evitării confuziilor și neînțelegerilor dintre rom-roma și România". După o lungă campanie de proteste ale ONG de romi, Ministerul a scos un al doilea Memorandum, în februarie 2000, recunoscând poziția ONG și diferiții termeni utilizați cu referire la comunitatea romi/sinti/țigani, concluzionând că nu are nici o autoritate să decidă asupra terminologiei corecte. Memorandumul sugerează utilizarea termenului "rom" alternativ cu alți termeni.

Raportul pe anul 2000 al Comisiei pentru Drepturile Omului sugerează că "numai 50% dintre copiii romi merg la școală regulat ... ei nu sunt segregati în instituții specializate ... dar prevalența sentimentelor anti-roma în școli și în particular, printre mulți educatori, descurajează părinții să-și trimită copiii la școală... Un studiu realizat de către Universitatea București în 1993 arata ca 80% dintre romi nu au nici un fel de educație vocațională."

Ministerul Român al Sănătății arată că 30% din romii din România nu sunt înregistrați ca având un doctor de familie "întrucât, neposedând documente de identitate, doctorii sunt reticenți să aibă pacienți romi iar o parte a pacienților romi nu sunt interesați să se înregistreze. Cei care sunt înregistrați evită la rândul lor, deseori, vizitarea doctorului din cauza lipsei de încredere și din teama de a fi ignorați sau ridiculați.

Politicile publice privind protecția socială și îngrijirea sănătății nu pleacă de la evaluarea nevoilor specifice și interesele comunității romilor. De exemplu, alocația pentru copii în loc să crească proporțional cu dimensiunea familiei, ea crește pentru primii trei copii și rămâne stabilă pentru familiile cu mai mult de trei copii. Întrucât un număr disproportionat de mare de familii cu mai mult de trei copii sunt roma, această

politică poate fi considerată un caz de discriminare. O altă reglementare, interzicând alocarea asistenței de maternitate sau alocarea asistenței la copiii sub vârsta de doi ani pentru mamele șomere constituie o altă discriminare insidioasă împotriva romilor, având în vedere rata mare a șomajului la romi; raportul pe anul 2000 al Avocatului poporului citează dintr-un studiu al Institutului pentru Calitatea Vieții arătând că deși 51,02% din populația roma are vârsta de muncă, numai 16,55% lucrează: o rată de angajare de numai 32,64%.

Comunitățile de romi segregate sunt caracterizate prin condiții extrem de precare și prin lipsa accesului la serviciile publice. Casele de romi sunt în mod tipic suprapopulate. Alte statistici sunt de asemenea bune de menționat:

- 36% dintre casele de romi au o bucătărie separată, în comparație cu 90%, media națională;

- 20% din casele de romi au o baie modernă, în comparație cu 47% media națională;

- 86% din casele de romi au electricitate, în comparație cu 96%, media națională;

- 2/3 din casele de romi sunt încălzite cu lemn și cărbune;

- 1/4 dintre romi declară că nu dețin pământul pe care casa lor este construită.

România nu are o reputație prea bună în Vest. Motivele sunt complexe. Rromii însă sunt ușor de învinuit pentru aceasta, pornind de la cazuri izolate de genul "rromii au mâncat lebedele din Viena". Odată ce rromilor li s-a atribuit acest calificativ, mentalitatea este greu de schimbat. Cine e interesat de rromii care nu fura? Nimeni. Mass-media exploatează interesul populației cu titluri ca "un țigan a furat" și prin aceasta contribuie la continuarea acestui cerc vicios, deoarece majoritatea populației primește informații despre rromi din mass-media și nu de la rromi. Rromii pe care îi văd oamenii sunt, de obicei: un cerșetor rrom sau un copil al străzii - sunt mai ușor de văzut decât un copil rrom care se duce la școală. Mulți rromi care au un statut social și economic mai ridicat nu spun la toata lumea că sunt rromi pentru că prin aceasta nu au nimic de câștigat și multe de pierdut.

Dr. Martin Luther King Jr. spunea: "Am un vis, că într-o zi, cei patru copii ai mei vor trăi într-o națiune în care nu vor fi judecați după culoarea pielii, ci după caracterul și calitățile lor".

Pentru a deveni realitate, o lume mai bună trebuie să existe mai întâi în visele noastre.

Stă în puterea noastră, a tuturor, să creăm o lume fără discriminare.

Ileana Alexe

Bibliografie:

- ✘ <http://www.undp.ro/HDR2004-ROM.php>
- ✘ <http://rroma.siteuri.ro/discriminare.php>
- ✘ FPDL – Fundatia Parteneri pentru Dezvoltare Locala, E-mail: fpdl@fpdl.ro, Website: www.fpdl.ro
- ✘ http://www.fpdl.ro/WHAT_IS_ETHNIC_CONFLICT_RO.doc
- ✘ <http://www.presidency.ro>.
- ✘ <http://www.romanothan.ro/romana/studii/concepte/segr.htm>
- ✘ In Romania nu exista discriminare etnica" - interviu cu Cristian Jura, presedintele Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii Autor: Marian Chiriac
- ✘ Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele - Ghid pentru activiștii romi (Acest manual a fost realizat în cadrul unui proiect sprijinit de British Foreign and Commonwealth Office)
- ✘ Oficiul OSCE pentru comunități rome și sinti www.ohchr.org/odihr/cprsi
- ✘ Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței www.coe.int/ecri
- ✘ Centrul European de Monitorizare a Rasismului (EUMC) www.eumc.eu.int/eumc
- ✘ Open Society Institute (OSI) www.soros.org
- ✘ <http://www.roportal.ro/articole/69-2.htm>

- ✘ http://www.romanothan.ro/romana/rapoarte/docs/programul_de_monitorizare_a_acce.htm
  - ✘ Ordonanța nr. 137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicată în Monitorul Oficial nr. 431 din 2 septembrie 2000, aprobată prin Legea nr. 48 din 16 ianuarie 2002, cu modificările și completările ulterioare
  - ✘ Hotărârea nr. 430 din 25 aprilie 2001 privind aprobarea strategiei guvernului României de îmbunătățire a situației romilor publicată în Monitorul Oficial nr. 252 din 16 mai 2001, modificată prin Hotărârea nr. 522 din 19 aprilie 2006
  - ✘ „Banca Mondială sprijina România pentru incluziunea socială a romilor” articol publicat în 15 iunie 2006 în Cronica Română, pag. 8.
- 2.400 de rromi gălățeni, fără acte – articol apărut în cotidianul Adevărul din data de 13 iunie 2006, pag. 3